

LES TAXES UNIVERSITÀRIES: UN IMPOST SOCIALMENT INJUST; DIVERSES PROPOSTES ALTERNATIVES

Origen i configuració

Les deficiències en el finançament públic de la universitat i la negativa dels governants a incrementar-lo van comportar la instauració d'un sistema de selecció de l'alumnat: la Selectivitat.

D'una banda tenim la **Selectivitat Acadèmica**: la instauració d'un exàmen d'accés per als estudiants que intenten incorporar-se a l'ensenyament superior públic. Així ja queden fora del sistema un nombre grup d'estudiants¹.

D'altra banda ens trobem amb la **Selectivitat Econòmica** que discrimina els estudiants en funció dels seus recursos personals o familiars. És aquí on apareixen les Taxes Universitàries, un tribut indirecte, que grava a totes les persones per igual independentment de la seva capacitat econòmica i, per tant, un **impost² socialment injust**.

La fixació anual de les taxes

Aquest tribut, de dubtosa constitucionalitat³, es fixa cada any per part del *Consejo de Universidades*, un òrgan mixt, depenent de l'administració central. El *Consejo* marca un forquilla, amb un percentatge mínim i un de màxim. Després, cada Comunitat Autònoma (si té les competències sobre universitats) pot fixar les taxes dins dels límits d'aquesta forquilla⁴.

L'expansió d'un mètode de dualització social

En els darrers anys els gravíssims problemes de finançament de les universitats de l'Estat Espanyol han propiciat l'expansió de les taxes cap a **formes més agressives** com poden ser els recàrrecs sobre les segones o successives matriculacions de les assignatures o per a les segones carreres⁵. Així mateix les universitats han

¹Recordem que les propostes actuals del Ministerio només suposen una "mutació" d'aquest sistema i no pas la seva desaparició.

²Tècnicament les taxes no són ben bé un impost, sinó un tipus especial de tribut.

³Recordem que diversos juristes n'han qüestionat la constitucionalitat, i que actualment està pendent de resolució un Recurs Contenciós-Administratiu sobre aquest tema. L'article 31.1 de la Constitució diu textualment "*Todos contribuirán al sostenimiento de los gastos públicos de acuerdo con su capacidad económica mediante un sistema tributario justo inspirado en los principios de igualdad y progresividad que, en ningún caso, tendrá alcance confiscatorio.*"

⁴La Generalitat de Catalunya acostuma a fixar el màxim permés.

⁵ Com a mostra de la incongruència d'aquest sistema tenim el fet que aquest que aquest recàrrec no s'aplica si la primera carrera s'ha cursat en una "Universitat" privada! A més, i paradoxalment, la subvenció pública cap a

"inventat" noves taxes per tal de nodrir les seves minvades arques. Així apareixen les Taxes de Matriculació (o inclús d'*Automatriculació*) o les despeses de convalidació dels crèdits de lliure elecció, construint, d'aquesta manera noves barreres per a l'accés de les classes més desfavorides a l'ensenyament superior públic.

No contents amb això s'han realitzat temptatives més contundents per agreujar aquesta situació. Així, a començaments de la dècada dels noranta, algunes universitats van fer campanya per la *liberalització* de les taxes (és a dir permetre que cada Universitat fixi les taxes que vulgui) una mesura fortament regressiva que, fins al moment, no ha pogut ser aprovada a causa la resistència oposada per part del Moviment Estudiantil.

Desinformació i nivells escandalosos en els indicadors

Segons dades de l'*Informe Universidad 2000*, la participació de les taxes sobre el finançament total universitari als països de la *Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic*, OCDE (que agrupa els països "desenvolupats" econòmicament) oscil·la entre 5 i el 20% del total⁶ a diversos estats, mentre que a d'altres les taxes són gairebé inexistents. Tanmateix, i segons el mateix informe la participació de les taxes a l'Estat Espanyol arriba gairebé al 24%⁷.

Aquestes dades, aparegudes el març del 2000, confirmen el que ve denunciant la *Plataforma Mobilitzadora en Defensa de la Universitat Pública* i desmenteixen rotundament les dades que fins llavors "sembrava" la Generalitat de Catalunya (prop de deu punts percentuals per sota).

En aquest sentit, considerem urgent la realització d'estudis més acurats sobre aquest tema, ja no tenim constància de cap estudi institucional seriós des fa gairebé dues dècades.

Les alternatives que proposem des del Moviment Estudiantil

- a) Veient la situació, des del Moviment Estudiantil, considerem que el millor sistema és la desaparició d'aquest impost injust per tal de garantir la igualtat d'oportunitats, la no discriminació per motius econòmics i l'accés de totes les persones a la cultura i a una formació superior. Per tant proposem **l'eliminació total de les taxes universitàries** i compensar aquesta mesura amb un augment del finançament públic en base a la subvenció directa provinent d'impostos de caracter progressiu com l'impost sobre la renda (en aquest tipus de tributs cada persona aporta segons la seva capacitat econòmica i per tant la càrrega fiscal esdevé més igualitaria). Per optimitzar aquesta mesura és necessari un control més acurat sobre el frau fiscal.

aquest tipus de centres (ampliament extesa a l'ensenyament secundari) creix any rera any i la Generalitat ja ha aportat en els darrers cursos més de 1500 milions a les privades. [Font: *El sistema universitari a Catalunya*].

⁶Vid. pàgina 266 de l'edició del Servei de Publicacions de la UB.

⁷Vid pàgina 62 de la mateixa edició.

Mentre aquesta mesura no sigui possible proposem dues mesures transitòries que es podrien aplicar:

b) La instauració d'un **sistema de taxes progressives**, amb diversos nivells d'aportació segons la capacitat econòmica de cadascú. Evidentment els nivells de renda més baixos quedarien totalment exclosos de pagament.

c) Una tercera opció seria **l'eliminació de les taxes i la seva substitució per préstecs-renda**; és a dir els estudiants només han de retornar els diners en el moment en que superen un nivell de renda determinat, per exemple la renda mitjana del país (seria un sistema amb algunes similituds amb les pensions contributives de la Seguretat Social, en que cada generació es finançada per la generació que la precedeix). Evidentment les persones que no arribessin al nivell de renda fixat quedarien exemptes del pagament (és podria incorporar un sistema de progressiu de contribució). En aquest sistema és de vital importància una aportació pública inicial per a posar-lo en funcionament amb un nivell d'interessos de manteniment (similars a l'IPC) i, per tant evitant els interessos comercials de les entitats de crèdit privades.

Per a facilitar la implantació d'aquest mètode, és possible mantenir les dues opcions: les Taxes "tradicionals" (a ser possible progressives) i els "Préstecs-renda"; i que cada estudiant esculli l'opció que consideri menys gravosa segons la seva situació.

Cal evitar també una confusió de termes: els préstecs-renda podrien ser aplicables com a elements substitutius de les taxes; però en cap cas han d'usar l'espai d'una necessària política de beques que, per la naturalesa d'aquestes, no poden ser objecte d'una condició devolutiva.

Conclusió

Les tres alternatives que acabem de proposar són punts de partida molt generals i àmpliament compatibles entre ells. gairebé totes **les mesures que hem exposat estan sent aplicades amb èxit en altres estats**.

Gairebé cap estat té un nivell tan elevat com el nostre de participació de les taxes en el finançament de la universitat. Podem afirmar que, **comparativament, tenim les taxes més altes del món "desenvolupat"**. A més aquesta situació es veu agreujada per la pràctica inexistència de beques per a estudiants (nivells 5 vegades inferiors a la mitjana dels estats de la Unió Europea, segons *l'Informe Universidad 2000*).